

Vereniging "Volkspartij voor Vrijheid en Democratie"

Mauritskade 21
2514 HD Den Haag
tel. 070 – 361 30 61



Financieel jaarrapport 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	Pagina	2
Hoofdbestuursverslag	Pagina	3
Hoofdbestuurssamenstelling	Pagina	5

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016	Pagina	7
Staat van baten en lasten over 2016	Pagina	8
Algemene toelichting op de balans en staat van baten en lasten (inclusief organen)	Pagina	10
<i>Bestemming van saldo baten en lasten</i>	<i>Pagina</i>	18
VVD-organen	Pagina	27

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	Pagina	30
Statutaire bepalingen	Pagina	31

Bijlagen

Staat van baten en lasten over 2016 van het Algemeen Secretariaat van de VVD	Pagina	33
Gelieerde neveninstellingen	Pagina	35

Voorwoord

Dit jaarrapport biedt een overzicht van de financiële ontwikkelingen van de VVD in 2016. Het jaar 2016 staat in het teken van de voorbereidingen op de Tweede Kamerkiezingen in maart 2017. In 2012 heeft de kiezer de VVD het vertrouwen gegeven om Nederland uit de crisis te halen. Samen met al die koppige, optimistische Nederlanders hebben wij daar de afgelopen jaren hard aan gewerkt. Met succes! Wij zijn uit de crisis, het gaat beter met Nederland. Maar we zijn nog niet klaar. Wij vinden dat iedereen in Nederland moet voelen dat het beter gaat met ons land. Daar willen wij de komende jaren voor blijven strijden. Dankzij de inzet van onze vrijwilligers en de giften van donateurs konden wij in 2016 de basis leggen voor een ijzersterke campagne, wat heeft geresulteerd in 33 zetels en weer de grootste partij van Nederland.

Bovenstaande en het feit dat de VVD elk jaar spaarzaam en solide financieel beleid voert, hebben aan het goede resultaat van boekjaar 2016 bijgedragen.

Het jaar 2016 staat ook in het teken van de vorming van lokale netwerken. Hierbij dank ik de honderden VVD-penningmeesters en de vele andere vrijwilligers hartelijk voor hun bijdragen aan de VVD in 2016 waarvan dit jaarrapport de resultante is.

Ook dank aan de medewerkers van het Algemeen Secretariaat voor hun inzet en betrokkenheid bij het werk voor onze VVD.

Ger Jaarsma
Landelijk penningmeester

Hoofdbestuur en directie

Het hoofdbestuur van de VVD bestaat op 31 december 2016 uit zes personen. Allen oefenen deze taak vrijwillig uit en ontvangen geen bezoldiging. Onkosten die voor de uitoefening van de werkzaamheden worden gemaakt, worden vergoed. Het hoofdbestuur vergaderde in 2016 veertien maal.

De landelijke algemene vergadering benoemt de leden van het hoofdbestuur voor een periode van drie jaar. Daarna kan de landelijke algemene vergadering een lid van het hoofdbestuur één keer herbenoemen voor een periode van nog eens drie jaar. Het hoofdbestuur, de netwerken en de regio's zijn bevoegd kandidaten te stellen.

Het hoofdbestuur legt aan de landelijke algemene vergadering ten minste één keer per jaar verantwoording af over de realisatie van de landelijke activiteiten en de realisatie van de doelstellingen van de vereniging. Dit jaarrapport maakt daarvan onderdeel uit.

De uitvoering van taken van het hoofdbestuur ligt bij het VVD-secretariaat. Dit secretariaat staat onder leiding van Lucie Wigboldus, directeur. De directeur van het VVD-secretariaat verricht haar werkzaamheden onder de verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur.

De VVD-organen gebruiken een eigen, op de lokale situatie toegesneden, risicobeheersings- en controlesysteem. De eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van het lokale bestuur en de lokale algemene vergadering staan daarbij voorop. De decentrale partijstructuur kan kwetsbaar zijn, maar in de praktijk van afgelopen jaren is gebleken dat financiële overschrijdingen waar geen dekking tegenover staat beperkt zijn gebleven. Voor de tot standkoming van het jaarrapport 2016 hebben 95% van de VVD-organen het eigen jaarrapport 2016 tijdig aangeboden.

Lokale netwerken en regio's

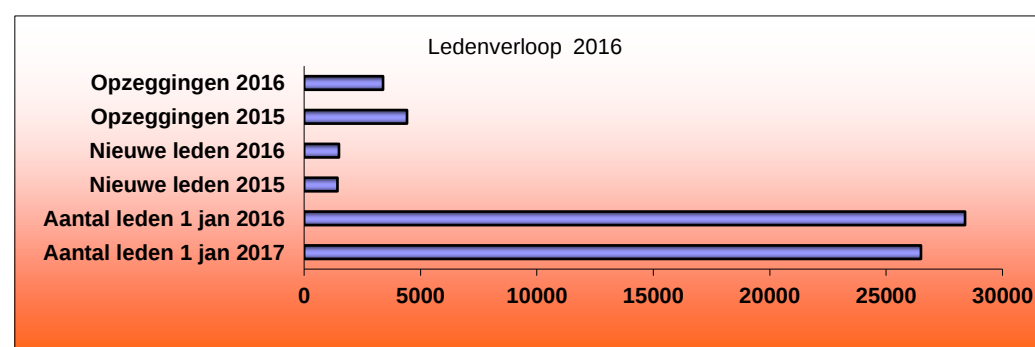
De 251 lokale netwerken en de 6 regio's hebben allen een eigen bestuur dat door de betreffende leden is gekozen. Dikwijls geholpen door andere vrijwilligers hebben deze besturen activiteiten uitgevoerd met als doel het vinden van antwoorden op lokale vraagstukken.

Leden

De leden vormen de ruggengraat van de partij. Binnen de partij zijn circa 1.700 vrijwilligers actief in het besturen van een lokaal netwerk of regio.

Naast deze vrijwilligers zijn op peildatum 31-12-2016 1.102 gemeenteraadsleden en 87 statenleden dagelijks actief voor de partij. Daarnaast verrichten 15 gedeputeerden, 191 wethouders en 112 burgemeesters in 390 Nederlandse gemeenten, bestuurstaken. Ook waren er op peildatum 73 personen actief in de Waterschapsbesturen. Allen verrichten hun werk vanuit een individuele, maar herkenbare VVD-invalshoek.

Het ledenaantal is per saldo met 1.894 afgenomen tot 26.497 aan het begin van het nieuwe boekjaar.



Eigen vermogen / Overige reserve

Het streven van het hoofdbestuur is erop gericht om een reserve te vormen ter grootte van één keer de jaarexploitatie van het algemeen secretariaat. Het deel van de reserve dat is opgebouwd door de VVD-organen, wordt niet in dit beleid betrokken. Reden hiervan is dat door de decentrale partijstructuur deze VVD-organen zodoende vrij zijn om over het door hen opgebouwde deel van de reserve te kunnen beschikken.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het bestemmingsvoorstel van het saldo van baten en lasten van € 471.912,- positief van het Algemeen Secretariaat treft u in de overige gegevens aan op pagina 18 van dit jaarrapport.

De ledenvergaderingen van een regio en lokaal netwerk besluiten in hun vergaderingen over de bestemming van het saldo van baten en lasten van hun regio dan wel lokaal netwerk.

Vooruitblik 2017

De basis voor de plannen voor 2017 zijn vastgelegd in het halfjaarjaarplan en de bijbehorende begroting, die op 19 november 2016 op de landelijke ledenvergadering in Noordwijkerhout met de leden zijn besproken. Het ging hier over een halfjaarplan en -begroting gezien de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2017 en de daarbij veranderende subsidie vanaf juli 2017. De begroting voor de tweede helft van 2017 wordt vastgesteld tijdens het voorjaarscongres in mei 2017. De begrotingen voor 2017 zijn te vinden via:
<https://www.vvd.nl/nieuws/vvd-voorjaarscongres/>.

Een belangrijke doelstelling voor 2017 was de verkiezingen winnen en dat is gelukt met 33 zetels! Er is een intensieve en ijzersterke campagne gevoerd. We hebben belangrijke stappen gezet op het gebied van onderzoek, strategieontwikkeling en media inkoop. Ook gaat de ontwikkeling van de werkzaamheden van het Online Team door. De aanwezigheid van de VVD op het internet is in 2016 enorm toegenomen. Op de social mediakanalen Facebook, Twitter en Instagram geeft het Online Team op een eigentijdse manier uitleg over de dingen die de VVD doet.

Ook in 2017 zijn alle liberalen zijn welkom om ideeën en standpunten te delen over politiek inhoudelijk zaken. De thematische netwerken spelen hierbij een belangrijke rol. Netwerkvrienden moeten betrokken worden bij het inhoudelijke debat binnen de partij, om op die manier de denkkraft van buiten de partij in te zetten voor een nog liberaler Nederland.

Een groot deel van 2017 staat voor de vereniging ook in teken van de voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen die plaatsvinden in maart 2018. Alle lokale netwerken gaan in 2017 al aan de slag met het opstellen van kandidatenlijsten en het schrijven van verkiezingsprogramma's. Zij worden daarbij ondersteund door het Hoofdbestuur en de Regio's.

Financieel gezien wordt de lijn van de voorgaande jaren voortgezet. Dit betekent een beleid dat niet structureel méér geld mag kosten. Bij een positief saldo gaat dit naar het verkiezingsfonds. De hoofddoelstelling is om de meest invloedrijke partij te blijven door een toonaangevende rol te spelen in politieke debatten. Dit kan alleen maar bereikt worden wanneer de VVD blijft vertrouwen op de kracht, inzet en betrokkenheid van alle duizenden vrijwilligers, volksvertegenwoordigers en bestuurders.

Den Haag, 20 mei 2017
Hoofdbestuur,

Partijvoorzitter
J. M. H. J. Keizer

Landelijk penningmeester
drs. ing. G. Jaarsma

Algemeen secretaris
Mevrouw mr. S. J. A. ter Borg

Vice voorzitter
Mevrouw drs. J. N. Baljeu

Bestuurslid
Mevrouw C. van der Wal-Zeggelink

Bestuurslid
M.J.M. Krom

Samenstelling hoofdbestuur en directie per 31 december 2016

Partijvoorzitter

De heer J. M. H. J. Keizer	
Tijdstip van eerste benoeming	14-6-2014
De lopende termijn van benoeming	1e periode
Geboortedatum	4-11-1960
Beroep	Voorzitter van de Raad van Bestuur van de Facultatieve Groep
Functie	Partijvoorzitter Vereniging VVD, Den Haag

Vice voorzitter

Mevrouw drs. J. N. Baljeu	
Tijdstip van eerste benoeming	14-6-2014
De lopende termijn van benoeming	1e periode
Geboortedatum	7-8-1967
Beroep	Algemeen Directeur SBRCURnet
Functie	Vice-voorzitter Vereniging VVD, Den Haag

Algemeen secretaris

Mevrouw mr. S. J. A. ter Borg	
Tijdstip van eerste benoeming	14-6-2014
De lopende termijn van benoeming	1e periode
Geboortedatum	21-7-1983
Beroep	Directeur Academie Bestuur, Recht en Ruimte bij Saxion
Functie	Algemeen secretaris Vereniging VVD, Den Haag

Landelijk penningmeester

De heer drs. ing. G. Jaarsma	
Tijdstip van eerste benoeming	25-5-2013
De lopende termijn van benoeming	2e periode
Geboortedatum	12-1-1968
Beroep	Voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM)
Functie	Penningmeester Vereniging VVD, Den Haag

Bestuurslid

Mevrouw C. van der Wal-Zeggelink	
Tijdstip van eerste benoeming	21-5-2016
De lopende termijn van benoeming	1e periode
Geboortedatum	13-11-1973
Beroep	Wethouder gemeente Harderwijk
Functie	Bestuurslid opleiding en training Vereniging VVD, Den Haag

Bestuurslid

De heer M.J.M. Krom	
Tijdstip van eerste benoeming	29-11-2014
De lopende termijn van benoeming	1e periode
Geboortedatum	5-7-1958
Beroep	Eigenaar Michiel Krom Consultancy
Functie	Bestuurslid communicatie en campagne Vereniging VVD, Den Haag

Directie per 31 december 2016

Mevrouw drs. ir. L.D. Wigboldus	
Geboortedatum	3-7-1979
Functie	Directeur

Jaarrapport VVD 2016

Balans per 31 december 2016

(voor bestemming saldo baten en lasten)

	Toelichting paragraaf	31 december 2016	31 december 2015
(in euro's)			
Activa			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	139.461	275.565
Materiële vaste activa	2	<u>197.674</u>	<u>243.994</u>
		337.135	519.559
Vlottende activa			
Financiering Politieke Partijen	3	468.812	485.837
Vorderingen en overlopende activa	4	315.706	528.891
Liquide middelen	5	<u>7.068.145</u>	<u>5.968.577</u>
		7.852.663	6.983.304
		<u>8.189.798</u>	<u>7.502.863</u>
Passiva			
Verenigingsvermogen			
Bestemmingsreserves	6	2.906.648	3.013.200
Overige reserve		3.369.951	3.147.688
Onverdeeld resultaat		<u>981.516</u>	<u>115.711</u>
		7.258.115	6.276.599
Kortlopende schulden			
Crediteuren	7	562.913	766.264
Belastingen en premies sociale verzekeringen		124.442	102.592
Overige schulden en overlopende passiva		<u>244.328</u>	<u>357.408</u>
		931.683	1.226.265
		<u>8.189.798</u>	<u>7.502.863</u>

Staat van baten en lasten over 2016

	Toelichting paragraaf	Begroting 2016	Werkelijk 2016	Werkelijk 2015
(in euro's)				
Baten				
Contributies	8	2.714.128	2.656.458	2.832.271
Overige baten	9	736.017	1.980.515	871.124
Financiering Politieke Partijen	10	2.372.000	2.389.241	2.472.478
Door VVD berekende kosten aan:				
- VVD-Bestuurdersvereniging		149.000	149.000	141.000
- Stichting voor Politiek Wetenschappelijk Onderzoek	11	195.000	226.544	185.717
- Stichting Europese Politieke Ondersteuning		15.000	10.709	13.102
- Haya van Somerenstichting	12	190.000	250.367	186.649
Deelnemersbijdragen				
- cursisten	24	46.500	37.395	51.530
Totaal baten		6.417.645	7.700.229	6.753.871

Staat van baten en lasten over 2016

	Toelichting paragraaf	Begroting 2016	Werkelijk 2016	Werkelijk 2015
(in euro's)				
Lasten				
Personeelslasten	13	1.917.000	1.748.331	1.883.083
Bureaunkosten	14	734.500	694.885	835.968
Huisvestingskosten	15	174.000	192.024	257.467
Ledenadministratie		20.000	18.406	14.583
Algemene ledenvergaderingen		705.156	732.823	752.082
Bestuurskosten	16	222.567	202.430	194.622
Liberale dagen		21.000	19.096	15.200
Inhoudelijke debat		20.000	26.866	15.102
Diverse commissies		12.000	4.172	3.241
Netwerken		50.000	23.362	14.517
Ledenraadplegingen	17	60.000	33.226	14.308
Partij van de toekomst	18	200.000	97.411	163.201
Permanente campagne		345.000	345.741	201.740
Verkiezingscampagne	19	340.989	1.557.693	1.379.678
Media	20	100.000	196.256	182.098
Verenigingsmagazine Liber / communicatiekosten		220.033	109.898	130.956
Kiezersbinding	21	211.175	102.738	63.395
Kostprijs informatie-en promotiemateriaal	22	0	25.594	53.864
Internationale samenwerking	23	59.000	44.259	67.627
Opleiding en training	24	246.643	158.490	258.551
Talentscouting		44.000	27.221	37.675
Overige baten / lasten	25	125.178	357.791	99.204
Totaal lasten		5.828.241	6.718.713	6.638.160
Saldo van baten en lasten		589.404	981.516	115.711

Algemene toelichting op de enkelvoudige balans en enkelvoudige staat van baten en lasten (inclusief organen)

Algemeen

De Vereniging, gevestigd te Den Haag aan de Mauritskade 21, is per 24 januari 1948 bij notariële akte opgericht. De statuten en het huishoudelijk reglement zijn voor het laatst gewijzigd op 28 november 2015.

De VVD stelt zich ten doel de toepassing van de liberale beginselen te bevorderen. De VVD streeft dit doel na door gebruik te maken van alle wettige middelen die aan het doel bevorderlijk zijn, in het bijzonder door:

- a. het verder ontwikkelen, verdiepen en verbreiden van de liberale beginselen en het vergroten van de invloed op de nationale en internationale politiek;
- b. het bevorderen van de verkiezing van leden van de VVD in de vertegenwoordigende lichamen.

Structuur VVD

Artikel 4 van de statuten bepaalt dat de VVD één rechtspersoon is. Binnen de VVD bestaat een decentrale partijstructuur waarbij per 31 december 2016, 251 lokale netwerken en 6 regio's maximale (financiële) zelfstandigheid behouden bij de vaststelling van hun prioriteiten. Periodiek verantwoorden deze 257 VVD-organen zich daarvoor bij de ledenvergadering van de respectievelijke VVD-organen. Ook loopt er een verantwoordingslijn van deze 257 VVD-organen naar het hoofdbestuur, omdat de financiële en juridische eindverantwoordelijkheid ligt bij het hoofdbestuur. Deze cijfers zijn geïntegreerd gepresenteerd in deze jaarrekening.

Alle VVD-organen zijn conform het huishoudelijk reglement verplicht om een (model) financieel verslag op te maken en op te sturen aan het VVD-secretariaat. Indien het VVD-secretariaat dit (model) financieelverslag niet of niet tijdig ontvangt, dan is een financiële sanctie van toepassing op het betreffende orgaan. De financiële gegevens van 257 VVD-organen zijn in dit jaarrapport verwerkt als één geheel.

Verslaggevingsperiode

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig Richtlijn voor de Jaarverslaggeving C1 kleine Organisaties-zonder-winststreven. Deze richtlijn maakt deel uit van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen en moet in samenhang met deze Richtlijnen gelezen worden. De overige hoofdstukken in deze bundel zijn toegepast, tenzij in Richtlijn voor de Jaarverslaggeving C1 kleine Organisaties-zonder-winststreven afwijkende specifieke voorschriften worden gegeven. De VVD kwalificeert zich als een kleine rechtspersoon.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Toepassing van artikel 407 Boek 2 BW

De vereniging maakt gebruik van de vrijstelling uit artikel 407 lid 2 Boek 2 BW. Als gevolg hiervan is geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de vereniging zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de vereniging.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het hoofdbestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De schattingen hebben betrekking op de inbaarheid van vorderingen en de schatting met betrekking tot de cijfers van de VVD-organen die niet tijdig hun cijfers hebben ingeleverd.

In het hoofdstuk waarin de namen van alle 257 VVD-organen zijn opgenomen, is achter de naam een asterik weergegeven, indien van het desbetreffende orgaan niet of niet tijdig over hun cijfermateriaal kon worden beschikt.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden vorderingen, effecten en kortlopende schulden verstaan. Voor de grondslagen van de financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. De vereniging maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa betreffen aanschaffingen van (standaard) software modules en worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de verkrijgingsprijs, zoals gespecificeerd in de toelichting op de balans.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen hun kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële en immateriële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroomgenererende eenheid geschat. Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief zou zijn verantwoord.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief transactiekosten (indien materieel). Na eerste verwerking vindt waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves inclusief onttrekkingen en toevoegingen worden door het bestuur bepaald en mutaties verlopen via bestemming van het saldo van baten en lasten. De bestemmingsreserve van het algemeen secretariaat heeft alleen betrekking op toekomstige verkiezingen. De bestemmingsreserves van de VVD-organen worden naar lokaal inzicht gevormd en kennen meerdere doeleinden.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na eerste verwerking vindt waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Indien er geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Baten

Contributie opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit-ontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de vereniging zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden zal een bate worden verantwoord. Subsidies ter compensatie van door de vereniging gemaakte kosten worden systematisch als baten in de staat van baten en lasten opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Giften worden verantwoord in de periode waarin de gift wordt ontvangen. Opbrengsten uit dienstverlening worden in de staat van baten en lasten verwerkt wanneer het bedrag van de baten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald. Indien het saldo van baten en lasten van een bepaalde opdracht tot dienstverlening niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de baten verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening die worden gedekt door de opbrengsten. Overige baten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Lasten

Lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Personeelsbeloningen / pensioenen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen.

De pensioenregeling van de VVD is met ingang van 2011 omgezet van een eindloonregeling naar een beschikbare premie regeling. De VVD heeft een pensioencontract afgesloten met een verzekeraar. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de verzekeraar verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen. Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van de verzekeraar en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met de verzekeraar, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Leasing

De vereniging kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een lease-overeenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. De vereniging heeft operationele leasecontracten afgesloten.

Operationele leases

Als de onderneming optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Belastingen

De VVD is niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting en de omzetbelasting.

Doorberekende kosten

De doorberekening van kosten aan gelieerde organisaties vindt plaats op basis van de uitgangspunten, zoals geformuleerd in het rapport "Inzake de doorberekening van de kosten aan de stichtingen en instellingen gelieerd aan de VVD". Op basis van dit rapport is een doorbelastingsmodel opgesteld door de VVD dat in het verleden is besproken met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het Ministerie heeft geen voorbehoud bij het doorbelastingsmodel gemaakt.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Toelichting: Balans per 31 december 2016

Vaste activa

Algemeen

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn:

- software	25%
- kantoorinventaris	20%
- kantoorinventaris (inrichting Mauritskade)	10%
- automatiseringsapparatuur	25%

De restwaarde van de activa is gesteld op nihil.

1. Immateriële vaste activa

	2016	2015
(in euro's)		
Ledenadministratie, migratie en website		
Aanschafwaarde per 1 januari	548.443	503.460
Bij: Investeringen		
- Software	0	44.983
Aanschafwaarde per 31 december	548.443	548.443
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	272.878	139.853
Bij: Afschrijvingen ten laste van het boekjaar	136.104	133.025
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	408.982	272.878
Boekwaarde per 31 december	139.461	275.565

2. Materiële vaste activa

	2016	2015
(in euro's)		

De materiële vaste activa behoren allen tot de categorie 'andere vaste bedrijfsmiddelen' bestaande uit inventaris, vervoersmiddelen en automatiseringsapparatuur.

Inventaris, vervoersmiddelen en automatiseringsapparatuur

Aanschafwaarde per 1 januari	367.166	383.133
Bij: Investerings		
- Inventaris	0	10.023
- Hardware	0	2.587
Af: Desinvesteringen		
- Inventaris	0	20.842
- Hardware	31.448	7.735
Aanschafwaarde per 31 december	335.718	367.166
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	123.172	102.948
Bij: Afschrijvingen ten laste van het boekjaar	46.320	48.801
Af: Afschrijving desinvesteringen	31.448	28.577
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	138.044	123.172
Boekwaarde per 31 december	197.674	243.994

De desinvesteringen hebben betrekking op het afstoten van servers die reeds waren afgeschreven.

3. Financiering Politieke Partijen

	2016	2015
(in euro's)		
Per 1 januari nog te ontvangen totaal	485.837	504.470
Nog te ontvangen subsidie voorgaand jaar	9.798	25.153
Subsidie maximum	2.379.443	2.447.326
Te ontvangen subsidie	2.875.078	2.976.949
Ontvangen subsidie lopend jaar	-1.910.632	-1.961.489
Afrekening subsidie voorgaand jaar	-495.634	-529.623
Saldo per 31 december	468.812	485.837

De vordering met betrekking tot de Financiering Politieke Partijen heeft ultimo 2016 een looptijd van korter dan een jaar.

4. Vorderingen en overlopende activa

	2016	2015
(in euro's)		
Contributie debiteuren	14.649	20.454
Overige debiteuren	175.724	249.048
Waarborgsommen	7.590	7.590
Overlopende activa	41.403	161.529
Overlopende activa organen	76.340	90.269
Saldo per 31 december	315.706	528.890

De daling van de overlopende activa wordt voornamelijk veroorzaakt doordat op balansdatum slechts beperkt vooraf is betaald voor afgenomen diensten.

De vorderingen en overlopende activa bevatten geen vordering met een looptijd langer dan 1 jaar.

5. Liquide middelen

	2016	2015
(in euro's)		
ABN AMRO rendement beheer	1.003.274	1.169.955
ABN AMRO hoofdrekening	1.108.514	173.755
ABN AMRO topdeposito	816.593	815.161
ING contributie	4.300	53.895
Overige banken / liquide middelen	212.399	287.750
Liquide middelen organen	3.923.065	3.468.061
Saldo per 31 december	7.068.145	5.968.577

De liquide middelen staan ter vrije beschikking met uitzondering van € 38.115,- waarvoor in juni 2015 een bankgarantie aan A. J. P. Krulder is afgegeven ter zake van het door de vereniging VVD gehuurde kantoorpand.

Het hoofdbestuur is niet rechtstreeks 'in control' over de bij de VVD-organen aanwezige op de lokale situatie financiële middelen. Deze VVD-organen gebruiken hiervoor een eigen, toegesneden, risicobeheersings- en controlesysteem.

6. Eigen vermogen

	Bestemmings- reserve	Overige reserve	Onverdeeld resultaat	Totaal
(in euro's)				
Stand per 1 januari 2016	1.850.526	1.263.822	-274.224	2.840.124
Stand per 1 januari 2016 organen	1.162.674	1.883.866	389.935	3.436.475
Totaal per 1 januari 2016	3.013.200	3.147.688	115.711	6.276.599
Mutaties boekjaar 2016	0	0	274.224	274.224
Mutaties boekjaar 2016 organen			-389.935	-389.935
Resultaat boekjaar	0	0	471.912	471.912
Resultaat boekjaar organen			509.604	509.604
Resultaatbestemming 2015	-274.224	0	0	-274.224
Resultaatbestemming 2015 organen	167.672	222.263	0	389.935
Stand 31 december 2016	1.576.302	1.263.822	471.912	3.312.036
Stand 31 december 2016 organen	1.330.346	2.106.129	509.604	3.946.079
Totaal per 31 december 2016	2.906.648	3.369.951	981.516	7.258.115

Bestemming van saldo van baten en lasten:

Over de bestemming van het resultaat van € 981.516,- kan het volgende worden gemeld: De algemene vergadering wordt voorgesteld om het positief resultaat van € 471.912,- van het Algemeen Secretariaat aan de bestemmingsreserve verkiezingen toe te voegen.

De ledenvergaderingen van een regio en lokaal netwerk besluiten in hun vergaderingen over de bestemming van het saldo van baten en lasten van hun regio dan wel lokaal netwerk. Het saldo van baten en lasten van de regio's en lokale netwerken tezamen bedraagt € 509.604,-.

7. Kortlopende schulden

	2016	2015
(in euro's)		
Crediteuren	562.913	766.264
Belastingen en premies sociale verzekeringen	124.442	102.592
Af te dragen contributies	0	32.086
Reservering vakantiedagen	50.586	34.600
Reservering vakantiegeld	48.867	51.206
Overlopende passiva	74.228	125.977
Overlopende passiva organen	70.647	113.540
Saldo per 31 december	931.683	1.226.265

Onder de kortlopende schulden zijn geen bedragen opgenomen met een looptijd langer dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Financiering Politieke Partijen

Teveel betaalde subsidiebedragen kunnen door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van de Vereniging VVD worden teruggevorderd. Dit geldt tevens voor het politiek wetenschappelijk instituut, de Prof. mr. B.M. Teldersstichting, de politieke jongerenorganisatie JOVD en de Haya van Somerenstichting voor buitenlandse activiteiten. De geoormerkte subsidiebedragen voor deze organisaties worden toegekend en uitbetaald aan de Vereniging VVD waarop de Vereniging VVD deze subsidies doorbetaalt aan de desbetreffende organisaties. Voor zover de Minister de subsidie voor deze organisaties voor een lager bedrag vaststelt, worden teveel betaalde subsidies aan deze organisaties door de Vereniging VVD teruggevorderd. De definitieve vaststelling van de subsidie heeft tot en met 2015 plaatsgevonden. De definitieve vaststelling van de subsidie 2016 vindt in 2017 plaats.

Haya van Somerenstichting

De Vereniging VVD heeft zich garant gesteld voor de exploitatiekosten van de Haya van Somerenstichting. Volgens de door het Ministerie van Binnenlandse Zaken uitgevaardigde subsidievoorschriften wordt de subsidie voor de Haya van Somerenstichting definitief vastgesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken, na daartoe verkregen advies van de accountantsdienst van het Ministerie. De Minister heeft de subsidie vastgesteld tot en met 2015.

Huisvesting

Met de verhuurder van het kantoorpand aan de Mauritskade 21-23 te Den Haag is een huurperiode van 10 jaar overeengekomen ingaande op 1 januari 2015. De hieruit voortvloeiende verplichting bedraagt tot 31 december 2024, € 626.760,-.

Bankgarantie

Door de ABN AMRO bank is op verzoek van de Vereniging VVD in juni 2015 een bankgarantie van € 38.115,- aan A. J. P. Krulder ter zake van het door de Vereniging VVD gehuurde kantoorpand afgegeven.

Leasing

De Vereniging VVD heeft een langlopend leasecontract voor kopieerapparatuur. De nominale verplichting bedraagt tot aan 1 juli 2019 € 199.440,-, waarvan € 79.776,- korter dan een jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 15 maart 2017 hebben er Tweede Kamerverkiezingen plaatsgevonden. De VVD heeft tijdens deze verkiezingen 33 Tweede Kamerzetels behaald.

Financiële instrumenten

Algemeen

De VVD maakt in de uitoefening van haar activiteiten gebruik van financiële instrumenten die de vereniging blootstelt aan krediet-en liquiditeitsrisico. De VVD maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

Kredietrisico

De debiteurenpositie van de VVD bestaat grotendeels uit een vordering op het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties voortvloeiende uit de Wet Financiering Politieke Partijen. Het resterende deel heeft betrekking op diensten die geleverd zijn aan neveninstellingen van de VVD. De VVD schat haar kredietrisico zeer laag in.

Liquiditeitsrisico

De VVD bewaakt de liquiditeitspositie door middel van periodieke controles. Het bestuur ziet erop toe dat voor de organisatie steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.

Renterisico

De VVD loopt zeer beperkt renterisico aangezien de organisatie niet is gefinancierd met rentedragende leningen.

Reële waarde

De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder liquide middelen, kortlopende vorderingen en kortlopende schulden benadert de boekwaarde daarvan.

Toelichting: Staat van baten en lasten over 2016

Baten

8. Contributies

	2016	2015
(in euro's)		
Contributie opbrengst VVD	2.656.458	2.832.271
	2.656.458	2.832.271

De afname van de contributie opbrengst is het gevolg van de daling van het ledenaantal in 2016.

9. Overige baten

	2016	2015
(in euro's)		
Giften financiële actie onder VVD-leden	97.957	10.361
Stichting Ondersteuning VVD Tweede-KamerVerkiezingen	1.000.000	0
Stichting Oeconomische Politiek	175.000	78.000
Gift Stichting Godefridus van Heesfonds	35.000	35.000
Rente	9.593	36.457
Diverse baten	111.806	45.200
Diverse baten organen	551.159	666.106
	1.980.515	871.124

Giften ontvangen in 2016 groter dan € 4.500,- van natuurlijke- en rechtspersonen staan hieronder vermeld.

- Ontvangen op 28 december 2016 van Stichting Ondersteuning VVD Tweede Kamerverkiezing te Amstelveen € 1.000.000,-;
- Ontvangen op 10 november 2016 van Stichting Oeconomische Politiek te Rijswijk € 125.000,-;
- Toezegging van Stichting Oeconomische Politiek voor activiteiten uitgevoerd in 2016 € 50.000,-;
- Ontvangen op 14 april 2016 van Stichting Godefridus van Hees Fonds te Oostkapelle € 35.000,-;
- Ontvangen op 12 december 2016 van dhr. Broeders te Hilversum € 5.000,-.

10. Financiering Politieke Partijen

	2016	2015
(in euro's)		
Basissubsidie per jaar	173.788	174.357
Subsidie per kamerzetel € 50.409,- x 40	2.016.352	
Subsidie per lid € 6,66 x 28.391 leden	189.303	
	2.205.655	2.272.968
Hogere / lagere afrekening subsidie voorgaande jaren	9.798	25.153
	2.389.241	2.472.478

De subsidie in de staat van baten en lasten is inclusief afrekening voorgaande jaren.
 De subsidiebedragen inzake de Wet Financiering Politieke Partijen zijn verhoogd met het gemiddelde inflatiepercentage over 2016.
 De verhoging van de subsidiebedragen is op grond van artikel 8.5 van de Wet Financiering Politieke Partijen.

De VVD ontvangt van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de subsidie Politieke Partijen voor vormings- en scholingsactiviteiten in binnen- en buitenland, voor informatievoorziening aan leden en aan niet-leden, voor het werven van leden, voor het betrekken van niet-leden bij subsidiabele activiteiten van de politieke partij, voor werving, selectie en begeleiding van politieke ambt dragers, voor het onderhouden van contacten met zusterpartijen buiten Nederland en activiteiten in het kader van verkiezingscampagnes. Daarnaast is een deel van de subsidie bestemd voor politiek-wetenschappelijke activiteiten en activiteiten ter bevordering van politieke participatie door jongeren. Voor een gedeelte van de subsidie fungeert de VVD als intermediair. Dit gedeelte van de subsidie wordt afgedragen aan het wetenschappelijk instituut van de VVD, de Prof. Mr. B.M. Teldersstichting en de jongerenorganisatie van de VVD, de JOVD. De Minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties stelt de subsidie vast na daartoe verkregen advies van de accountantsdienst van het Ministerie.

11. Stichting voor Politiek Wetenschappelijk Onderzoek

De Stichting voor Politiek Wetenschappelijk Onderzoek neemt diensten af van het landelijk bureau van de VVD tegen de werkelijk gemaakte kosten. De stijging van opbrengsten worden voornamelijk veroorzaakt door een bijdrage in de kosten voor het ingebruik nemen van de nieuwe website van de VVD en door extra inhuur van arbeidskrachten.

12. Haya van Somerenstichting

In voorgaande jaren zijn de gemaakte overheadskosten die aan de Haya van Somerenstichting zijn doorberekend gemaximaliseerd tot twintig procent van de totale projectkosten. Vanaf 2016 worden de werkelijke gemaakte overheadkosten met goedkeuring van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties doorberekend aan de Haya van Somerenstichting.

Lasten

13. Personeelslasten

	2016	2015
(in euro's)		
Salarissen	1.319.008	1.332.740
Sociale lasten	216.195	210.797
Pensioenlasten	108.512	115.881
Uitzendkrachten	0	37.631
Opleidingskosten	17.472	14.782
Personeelsverzekeringen	17.723	17.603
Reiskostenvergoeding	50.551	55.127
Overige personeelskosten	18.870	98.522
	1.748.331	1.883.083

Het gemiddeld aantal fte, exclusief stagiaires, over 2016 bedroeg 25 (2015: 28). Inclusief stagiaires bedroeg het gemiddeld aantal fte in 2016 30 (2015: 33).

Over de werkzaamheden van het personeel kan het volgende worden opgemerkt: Naast de werkzaamheden van de directeur vervulden 20 fte direct aan het primaire proces gerelateerde werkzaamheden. De overige 9 fte vervulden voornamelijk ondersteunende diensten.

Ondanks de afname van het aantal fte ten opzichte van 2015 zijn de salariskosten maar beperkt gedaald. De voornaamste oorzaken hiervoor zijn een verhoging van de CAO salarisschalen (BBRA) en de kosten van een exprojectmedewerker die in 2015 aan het project waren toegekend.

14. Bureaunkosten

	2016	2015
(in euro's)		
Software en randapparatuur	35.690	38.781
Netwerkbeheer	126.521	86.160
Afschrijvingskosten ledenadministratie	136.104	133.025
Afschrijvingskosten kantoorinventaris	46.320	48.801
Kantoorbenodigheden	26.002	29.208
Archief	2.699	2.731
Accountant	36.485	54.322
Administratieve ondersteuning	10.781	9.438
Abonnementen	4.896	6.245
Juridisch advies	3.255	26.385
Autokosten	12.951	13.168
Bankkosten	46.843	53.744
Porti	14.169	24.532
Telefoon	46.073	49.922
DSL verbinding	13.141	15.055
Kopieermachines	109.217	105.774
Diverse bureaunkosten organen	23.738	138.677
	694.885	835.968

De stijging van de kosten voor netwerkbeheer wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten die gemaakt zijn voor het vervangen van de servers. De servers zijn vanaf 2016 niet meer in eigen beheer.

15. Huisvesting

	2016	2015
(in euro's)		
Huurlasten	107.562	144.788
Servicekosten	21.146	10.738
Schoonmaakkosten	26.209	36.617
Diverse kosten gebouw	34.838	60.218
Belastingen	2.269	5.106
	192.024	257.467

In de huurlasten en diverse kosten gebouw van 2015 zaten ook nog de resterende huurlasten van het vorige kantoorpand opgenomen.

16. Bestuurskosten

	2016	2015
(in euro's)		
Kosten Hoofdbestuursleden	28.701	26.488
Vergaderkosten	32.750	28.756
Advertentiekosten overleden prominenten	874	2.881
Representatiekosten	953	5.136
Bestuursaansprakelijkheidsverzekering	3.812	4.235
Prinsjesdagbijeenkomst	38.652	29.119
Bestuurskosten organen	96.688	98.007
	202.430	194.622

Het Hoofdbestuur van de VVD bestaat ultimo 2016 uit zes personen. Allen oefenen deze taak vrijwillig uit en ontvangen geen bezoldiging. Onkosten die voor de uitoefening van de werkzaamheden worden gemaakt, worden vergoed.

17. Ledenraadplegingen

De stijging van de kosten van de ledenraadpleging ten opzichte van 2015 hebben te maken met de voorbereidingen op de tweede kamerverkiezingen 2017.

18. Partij van de toekomst

Op 28 november 2015 zijn tijdens de Algemene Vergadering van Afgevaardigden de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement vastgesteld. Hiermee is de nieuwe structuur van de VVD een feit. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat daarmee de nieuwe structuur op alle niveaus ook daadwerkelijk is ingevoerd. De gemaakte kosten in 2016 hebben betrekking op de verdere implementatie van de nieuwe partijstructuur.

19. Verkiezingscampagne

	2016	2015
(in euro's)		
Gemeenteraadsverkiezingen	0	21.186
Provinciale verkiezingen en Waterschapsverkiezingen	0	1.358.492
Tweede Kamerverkiezingen	1.557.693	0
	1.557.693	1.379.678

De campagne ten behoeve van de tweede kamerverkiezingen in 2017 is in september 2016 gestart.

20. (Social) Media

	2016	2015
(in euro's)		
Hostingskosten	14.190	13.941
Onderhoud website en social media activiteiten	112.284	98.618
Diverse mediakosten organen	69.782	69.539
	196.256	182.098

21. Kiezersbinding

	2016	2015
(in euro's)		
Kiezersbinding	45.298	3.892
Kiezersbinding organen	57.440	59.503
	102.738	63.395

In 2016 is er vooral geld geïnvesteerd om het binden van kiezers verder te faciliteren.

22. Informatiemateriaal

De kosten van informatiemateriaal betreffen affiches, strooimateriaal en verkoopartikelen.

23. Internationale samenwerking

	2016	2015
(in euro's)		
Contributies: Liberal Internationals (LI), de European Liberal, Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE)		
Contributies	34.574	34.142
Reis- en verblijfskosten	9.685	33.485
	44.259	67.627

Een deel van de reis- en verblijfskosten worden gemaakt voor het mogelijk maken van projecten voor de Haya van Somerenstichting. Deze kosten worden per 2016 aan de Haya van Somerenstichting doorberekend.

24. Opleiding en Training

	2016	2015
(in euro's)		
Landelijke cursussen	68.614	71.703
Regionale en lokale cursussen	36.803	1.570
Landelijke activiteiten waaronder eLearning	5.353	32.829
Vergaderkosten	880	2.821
Themadag	250	88.770
Regionale en lokale cursussen door organen	46.590	60.858
	158.490	258.551

Assessmentdagen ter voorbereiding van de tweede kamerverkiezingen 2017 zijn de belangrijkste oorzaak van de stijging van kosten van regionale en lokale cursussen.

25. Overige baten / lasten

	2016	2015
(in euro's)		
Vrijval voorziening dubieuze debiteuren	-7.466	20.814
Overige kosten	0	366
Overige kosten organen	365.257	78.024
	<u>357.791</u>	<u>99.204</u>

VVD-Organen

De balans en de staat van baten en lasten van onderstaande VVD-organen zijn verwerkt in dit jaarrapport in de enkelvoudige balans en de enkelvoudige staat van baten en lasten. De financiële gegevens van onderstaande organen zijn gecontroleerd door de respectievelijke kascommissies.

<u>VVD-organen:</u>		<u>VVD-organen:</u>	
1 Aalburg		43 De Marne	
2 Aalsmeer/Uithoorn		44 De Wolden	
3 Aalten		45 De Zeeuwse VVD	
4 Achtkarspelen		46 Delft	
5 Albrandswaard		47 Den Helder	
6 Almere		48 Diemen	
7 Alphen aan den Rijn		49 Doesburg	
8 Ameland		50 Doetinchem	
9 Amstelveen e.o.		51 Drechterland	
10 Amsterdam		52 Drimmelen	
11 Antwerpen		53 Dronten	
12 Apeldoorn		54 Duitsland	*
13 Arnhem		55 Duiven	
14 Assen		56 Edam-Volendam-Beemster	*
15 Barendrecht-Ridderkerk		57 Eemdelta-BBS	
16 Bedum		58 Eemland	
17 Beek		59 Eemsdelta	
18 Beesel	*	60 Eemsmond	
19 Berkelland		61 Elburg	
20 Bernheze		62 Enkhuizen	
21 Best Oirschot Veldhoven		63 Epe	*
22 Beverwijk		64 Ermelo	
23 Bodegraven-Reeuwijk		65 Geertruidenberg	
24 Boekel	*	66 Geldrop-Mierlo	
25 Boxtel		67 Genève	*
26 Brainport Regio		68 Giessenlanden	
27 Breda		69 Goeree-Overflakkee	
28 Bronckhorst		70 Gooise Meren	
29 Brummen-Eerbeek		71 Gouda	
30 Brussel		72 Groningen	
31 BUCH		73 Groot-Woerden	
32 Bunnik		74 Haaren	
33 Capelle aan den IJssel		75 Haarlem	
34 Centraal Limburg		76 Haarlemmerliede en Spaarnwoude	
35 China	*	77 Haarlemmermeer	
36 Coevorden		78 HAL	
37 Côte d'Azur	*	79 Harderwijk	
38 Cranendonck		80 Haren	
39 De Bilt		81 Harlingen	
40 De Friese Meren		82 Hart van Brabant	
41 De Kempen		83 Hattem	
42 De Langstraat		84 Heemskerk	

85	Heemstede-Bloemendaal	138	New York
86	Heerde	139	Nieuwegein
87	Heerenveen	140	Nieuwkoop
88	Heeze-Leende	141	Nissewaard
89	Hillegom	142	Noord (regio)
90	Hilversum	143	Noord Drenthe
91	Hoeksche Waard	144	Noord-Holland (regio)
92	Hollands Kroon	145	Noord-Oost Friesland
93	Hoogeveen	146	Noord-Oost Twente
94	Hoorn	147	Noordoostpolder
95	Horst aan de Maas	148	Noordwijk
96	Houten	149	Noordwijkerhout
97	Huizen	150	Nuenen
98	Kaag en Braassem	151	Nunspeet
99	Kampen	152	Oegstgeest
100	Katwijk	153	Oldambt
101	Kerkrade	154	Oldebroek
102	Koggenland	155	Oost (regio)
103	Krimpen aan den IJssel	156	Oost Gelre
104	Krimpenerwaard	157	Oosterhout
105	Landerd	158	Ooststellingwerf
106	Landsmeer	159	Oostzaan
107	Lansingerland	160	Opmeer
108	Laren-Blaricum-Eemnes	161	Opsterland
109	Leeuwarden	162	Oss en omstreken
110	Leeuwarderadeel	163	Oude IJsselstreek
111	Leiden	164	Overbetuwe
112	Leiderdorp	165	Parkstad en Omstreken
113	Leidschendam-Voorburg	166	Peel en Maas
114	Lelystad	167	Peelland
115	Lingewaal, Neerijnen, Geldermalsen	*	168 Pijnacker-Nootdorp
116	Lingewaard		169 Purmerend
117	Lisse		170 Putten
118	Littenseradiel		171 Raalte
119	Lochem		172 Renkum
120	Londen		173 Rheden/Rozendaal
121	Lopikerwaard		174 Rijk van Nijmegen
122	Maas en Geul		175 Rijswijk
123	Maasdriel		176 Rivierenland Noord
124	Maasland		177 Roosendaal-Woensdrecht
125	Mark, Leij en Donge		178 Rotterdam
126	Marklanden		179 Rucphen-Zundert
127	Medemblik		180 Salland
128	Meerijstad		181 Schagen
129	Meppel		182 Scheldebrug
130	MerweDrecht		183 Schiedam
131	Midden (regio)		184 Schinnen
132	Midden-Drenthe		185 's-Gravenhage
133	Midden-Groningen		186 's-Hertogenbosch
134	Molenwaard		187 Sint-Michielsgestel
135	Montferland		188 Sittard-Geleen
136	MSW		189 Smallerland
137	Nederweert		190 Staphorst
			*

191	Stede Broec	225	Weesp
192	Stein	226	Werkendam
193	Súdwest Fryslân	227	Westerkwartier
194	Terschelling	228	Westerveld
195	Texel	229	Westervoort
196	Teylingen	230	Westerwolde
197	Tilburg	231	Westland
198	Twente Centraal	232	Weststellingwerf
199	Tytsjerksteradiel	233	West-Twente
200	Uden	234	Westvoorne
201	Utrecht	235	Wijdmeren
202	Utrechtse Heuvelrug	236	Wijk bij Duurstede
203	Valkenswaard	237	Winsum
204	Vallei en Veluwe	238	Winterswijk
205	Vecht en Venen	239	Wormerland
206	Vechtdal	240	Woudrichem
207	Veendam-Pekela	241	Zaanstad
208	Velsen	242	Zaltbommel
209	Venlo	243	Zandvoort
210	Vijfheerenland	244	Zeewolde
211	Vlaardingen	245	Zeist
212	Vlieland	*	246 Zevenaar-Rijnwaarden
213	Voerendaal	*	247 Zoetermeer
214	Voorne		248 Zoeterwoude
215	Voorschoten		249 Zuid (regio)
216	Voorst		250 Zuid-Holland (regio)
217	Vught		251 Zuid-Holland West
218	Waadhoeke		252 Zuidoost Drenthe
219	Waddinxveen		253 Zuidoost Utrecht
220	Wageningen		254 Zuidplas
221	Washington D.C.	*	255 Zutphen-Warnsveld
222	Wassenaar		256 Zwartewaterland
223	Waterland		257 Zwolle
224	Weert		

Van de met een asterik aangegeven VVD-organen zijn om verschillende redenen geen (juiste) cijfers bekend, althans niet ten tijde van het opstellen van dit jaarrapport
Voor deze VVD-organen is een schatting opgenomen.

Den Haag, 20 mei 2017
Hoofdbestuur,

Partijvoorzitter
De heer J. M. H. J. Keizer

Landelijk penningmeester
De heer drs. ing. G. Jaarsma

Algemeen secretaris
Mevrouw mr. S. J. A. ter Borg

Vice voorzitter
Mevrouw drs. J. N. Baljeu

Bestuurslid
Mevrouw C. van der Wal-Zeggelink

Bestuurslid
De heer M.J.M. Krom

Vereniging "Volkspartij voor Vrijheid en Democratie", Den Haag

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

De tekst wordt opgenomen na goedkeuring van de jaarrekening.

De goedkeuring is geagendeerd tijdens de algemene vergadering op 20 mei 2017.

Statutaire bepalingen

In de statuten artikel 12.2 is geregeld dat aan de landelijk ledenvergadering alle bevoegheden toekomen die niet door de wet, deze statuten of bij huishoudelijk reglement aan andere organen zijn opgedragen.

In artikel 13.2 van de statuten is vastgelegd dat het hoofdbestuur in de jaarlijkse landelijke ledenvergadering zijn jaarverslag uitbrengt en verantwoording aflegt over zijn in het afgelopen jaar gevoerde beleid.

In artikel 11.6 en 17.6 van het huishoudelijk reglement is vastgelegd dat de besturen van respectievelijk een regio en lokaal netwerk het jaarverslag voorlegt.

Bijlagen

Staat van baten en lasten over 2016 van het Algemeen Secretariaat van de VVD

	Toelichting paragraaf	Begroting 2016	Werkelijk 2016	Werkelijk 2015
(in euro's)				
Baten				
Contributies		1.826.000	1.718.739	1.844.235
Overige baten		300.000	1.429.356	214.957
Financiering Politieke Partijen		2.372.000	2.389.241	2.472.478
Door VVD berekende kosten aan:				
- VVD-Bestuurdersvereniging		149.000	149.000	141.000
- Stichting voor Politiek Wetenschappelijk Onderzoek		195.000	226.544	185.717
- Stichting Europese Politieke Ondersteuning		15.000	10.709	13.102
- Haya van Somerenstichting		190.000	250.367	186.649
Verkoop informatie- en promotiemateriaal		0	13.962	26.709
Deelnemersbijdragen				
- cursisten		46.500	37.395	51.530
Totaal baten		5.093.500	6.225.313	5.136.377
Verkiezingscampagne			1.222.957	0
Totaal baten exclusief verkiezingscampagne		5.093.500	5.002.356	5.136.377

Staat van baten en lasten over 2016 van het Algemeen Secretariaat van de VVD

	Toelichting paragraaf	Begroting 2016	Werkelijk 2016	Werkelijk 2015
(in euro's)				
Lasten				
Personeelslasten		1.917.000	1.748.331	1.883.083
Bureaunkosten		734.500	671.147	697.291
Huisvestingskosten		174.000	192.024	257.467
Ledenadministratie		20.000	18.406	14.583
Algemene ledenvergaderingen		450.000	489.707	517.632
Bestuurskosten		110.000	105.742	96.615
Liberale dagen		21.000	19.096	15.200
Inhoudelijke debat		20.000	26.866	15.102
Diverse commissies		12.000	4.172	3.241
Netwerken		50.000	23.362	14.517
Ledenraadplegingen		60.000	33.226	14.308
Partij van de toekomst		200.000	97.411	163.201
Permanente Campagne		345.000	345.741	201.740
Verkiezingscampagne		200.000	1.494.992	891.345
Media		100.000	126.474	112.559
Verenigingsmagazine Liber / communicatiekosten		126.000	109.898	130.956
Kiezersbinding		110.000	45.298	3.892
Kostprijs informatie-en promotiemateriaal		0	25.594	53.864
Internationale samenwerking		59.000	44.259	67.627
Opleiding en Training		145.000	111.900	197.693
Talentscouting		44.000	27.221	37.675
Overige baten / lasten		0	-7.466	21.012
Totaal lasten		4.897.500	5.753.401	5.410.602
Verkiezingscampagne		200.000	1.494.992	891.345
Totaal lasten exclusief verkiezingscampagne		4.697.500	4.258.409	4.519.257
Saldo baten en lasten inclusief verkiezingscampagne		196.000	471.912	-274.224
Saldo baten en lasten exclusief verkiezingscampagne		396.000	743.947	617.121

Gelieerde neveninstellingen

In dit hoofdstuk worden een overzicht gegeven van de activiteiten van gelieerde neveninstellingen met eigen rechtspersoonlijkheid.

In willekeurige volgorde

Haya van Somerenstichting

De stichting heeft als doel het verrichten en doen verrichten, bevorderen en doen bevorderen van activiteiten gericht op ontplooiing en ondersteuning van initiatieven in het buitenland inzake het doen handhaven van de mensenrechten, het doen ontstaan van de parlementaire democratie, ter uitdraging van de liberale gedachte in het algemeen en ten bate van liberale groeperingen en instellingen in andere landen dan Nederland, in het bijzonder -zulks geheel in overeenstemming met de verklaring van de rechten van de mens van 10 december 1948 als vastgesteld door de algemene vergadering van de Verenigde Naties- in hun relatie tot en ten behoeve van de te Den Haag gevestigde vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD), alsmede al hetgeen met het bovenstaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn. De stichting heeft voorts als doel het verrichten en doen verrichten, bevorderen en doen bevorderen van politieke opleidings- en trainingsactiviteiten ten behoeve van de vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD), zomede al hetgeen met het bovenstaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn. De stichting is opgericht in 1975 en heeft haar zetel in Den Haag. De inkomsten van de Haya van Somerenstichting bestaan hoofdzakelijk uit subsidie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in het kader van het Programma Maatschappelijke Transformatie (Matra). Matra heeft als doel het transformatieproces te ondersteunen van landen in Eurazië naar een democratisch en marktgeoriënteerd bestel. Het hoofdbestuur van de VVD vormt ook het bestuur van de Haya van Somerenstichting.

Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie (JOVD)

De JOVD is een onafhankelijke politieke organisatie van en voor jonge liberalen. De JOVD is een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid en werd in 1949 opgericht. Sinds 2002 maakt de Vereniging VVD samen met de JOVD jaarlijks afspraken aan de hand waarvan het jongerenbeleid wordt geconcretiseerd. De activiteiten zijn opgesplitst in het kweken van politieke belangstelling bij jongeren en het verzorgen van opleiding en training van jongeren. De afspraken worden elk jaar geëvalueerd en besproken door het hoofdbestuur van de Vereniging VVD met het bestuur van de JOVD.

Prof. Mr. B.M. Teldersstichting

De Teldersstichting is de wetenschappelijke instelling ten behoeve van de Vereniging VVD en het liberalisme. De stichting werd opgericht in 1954. Het curatorium van de stichting houdt toezicht op de wetenschappelijke kwaliteit van de publicaties. Het curatorium bestaat uit vijftien personen, waaronder steeds twee hoofdbestuurleden van de vereniging VVD. Bij de stichting zijn zes personen werkzaamheden onder leiding van de directeur dr. P.G.C. van Schie. De inkomsten van de stichting bestaan hoofdzakelijk uit subsidie voortvloeiend uit de Wet subsidiëring politieke partijen.

Stichting Ivo Opstelten Foundation

De stichting is op 24 april 2009 opgericht en heeft haar zetel in Den Haag. Het doel van de stichting is het werven van fondsen ten behoeve van de vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Het hoofdbestuur van de VVD vormt ook het bestuur van de stichting Ivo Opstelten Foundation.

Stichting Mr. H.C. Dresselhuysfonds

De stichting is op 15 maart 1927 opgericht en heeft haar zetel in Den Haag. Het doel van de stichting is de bevordering van de liberale gedachte, door het behartigen van de belangen van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, daaronder met name begrepen het financieel ondersteunen van de Vereniging VVD. Het bestuur van de stichting bestaat uit vijf personen. Vier bestuursleden zijn voormalig VVD-hoofdbestuurslid. De landelijk penningmeester van het VVD-hoofdbestuur is het vijfde lid van het bestuur van de stichting.

Stichting voor Politiek Wetenschappelijk Onderzoek

De stichting is op 11 juli 1966 opgericht en heeft haar zetel in Den Haag. Ingevolge de "Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer der Staten-Generaal" dient het aan Tweede Kamerleden ter beschikking gestelde budget (voor persoonlijke medewerkers) en de daarmee samenhangende personeelskosten te worden opgenomen in een stichting. In de praktijk komt het erop neer dat de stichting optreedt als werkgever van de medewerkers van de VVD-Tweede Kamerleden.

Stichting Europese Politieke Ondersteuning

De stichting is opgericht in 1988 en heeft haar zetel in Den Haag. De stichting heeft als doel het in raad en daad bijstaan van de VVD-leden in het Europees Parlement. In de praktijk komt het erop neer dat de stichting optreedt als werkgever van de medewerkers van de VVD-Europarlementariërs; via de stichting worden de salarissen van deze medewerkers betaald. Hiertoe ontvangt de stichting secretariaatsvergoedingen op grond van de "Regeling kosten en vergoedingen van de leden van het Europees Parlement". De Vereniging VVD levert diensten ter ondersteuning van de medewerkers van de VVD-Europarlementariërs en berekent deze kosten door aan de SEPO.

Stichting Liberaal Vrouwen Netwerk

De stichting is opgericht in 2002 en heeft haar zetel in Den Haag. In de stichting zijn geen financiële middelen aanwezig, maar de stichting wordt wel aangehouden als rechtspersoon, omdat onder de vlag van het Liberaal Vrouwen Netwerk politieke activiteiten door de Vereniging VVD worden verricht. De drie bestuursleden van de Stichting Liberaal Vrouwen Netwerk zijn hoofdbestuurslid van de Vereniging VVD.

Stichting Gerrit Koster

De stichting is opgericht in 1992 en is gevestigd in Ede. De stichting heeft als doel het bevorderen van de liberale gedachte in Nederland en in de gemeente Ede in het bijzonder door financiële ondersteuning van natuurlijke personen en rechtspersonen en/of hun activiteiten welke met inachtneming van het beginselprogramma van de Vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie een gelijk of gelijksoortig doel nastreven.

Stichting Liberaal Fonds

De stichting is in 1992 opgericht en heeft haar zetel in Enschede. De stichting heeft als doel het financieel ondersteunen van een partij welke de liberale beginselen in de politiek is toegedaan, zoals deze beginselen verwoord zijn in de uitgangspunten van de huidige Vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

Stichting Liberaal Fonds Rotterdam

De stichting is op 22 december 2005 opgericht en heeft haar zetel in Rotterdam. De stichting heeft als doel de financiering van de verspreiding van het liberale gedachtengoed in het algemeen en van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie binnen de regio Rotterdam.

Stichting Ondersteuning VVD Tweede Kamerverkiezingen

De stichting is in mei 2007 opgericht en is gevestigd in Amsterdam. De stichting heeft als doel het inzamelen van gelden en organiseren van activiteiten ten behoeve van campagnes van de VVD verkiezingen.

Stichting Steunfonds VVD Amsterdam

De stichting is op 27 september 2004 opgericht en heeft haar zetel in Amsterdam. De stichting heeft als doel de verspreiding van het liberale gedachtengoed in het algemeen, de bevordering van de liberale beginselen en dat van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie binnen de regio in Amsterdam in het bijzonder.

Stichting Vrie en Liber.com

De stichting is opgericht in 2002 en is gevestigd in Middelburg. De stichting heeft als doel het ten behoeve van de VVD-kamercentrale Zeeland bevorderen van de communicatie met de inwoners van Zeeland en het verwerven van gelden ten behoeve van het verkiezingsfonds van de VVD-kamercentrale Zeeland.

Stichting vrienden van de VVD

De stichting is opgericht in 1999 en is gevestigd in Venlo. De stichting heeft als doel fondsenverwerving ter ondersteuning van de VVD-afdeling Venlo.

Stichting VVD-Kennis Centrum

De stichting is opgericht in 1994 en is gevestigd in Den Helder. De stichting heeft als doel het bevorderen van een zo goed mogelijk contact tussen alle geledingen binnen de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie en het zo optimaal mogelijk laten functioneren daarvan in het algemeen en in de gemeente Den Helder in het bijzonder.

VVD-Bestuurdersvereniging

De Vereniging VVD werkt samen met de VVD-Bestuurdersvereniging. De VVD-Bestuurdersvereniging heeft volledige rechtsbevoegdheid. Het bestuur wordt gevormd door VVD-leden, die tevens gekozen of benoemd bestuurder zijn bij een publiekrechtelijk lichaam. Bestuursleden van de VVD-Bestuurdersvereniging zijn niet tevens lid van het hoofdbestuur van de VVD of andersom. De VVD-Bestuurdersvereniging werd twee jaar eerder dan de VVD, in 1946 opgericht. De ledenadministratie van de VVD-Bestuurdersvereniging is volledig geïntegreerd in de ledenadministratie van de Vereniging VVD. Leden van de Vereniging VVD, die zitting hebben in vertegenwoordigende lichamen, met name in Provinciale Staten en gemeenteraden, of politiek ambtsdrager zijn, betalen bovenop de door hen verschuldigde contributie aan de Vereniging VVD een toeslag, waarvan de hoogte door de algemene vergadering van de VVD-Bestuurdersvereniging wordt vastgesteld. Deze toeslag komt volledig ten gunste van de VVD-Bestuurdersvereniging. De VVD-Bestuurdersvereniging heeft geen personeel in dienst. Net als bij de Vereniging VVD worden de werkzaamheden van de VVD-Bestuurdersvereniging bijna geheel door vrijwilligers uitgevoerd, echter voor een aantal ondersteunende werkzaamheden heeft de VVD bestuurdersvereniging een overeenkomst met de Vereniging VVD gesloten. De VVD-Bestuurdersvereniging betaalt hiervoor een (geïndexeerd) bedrag per jaar. In 2015 is dit bedrag opnieuw berekend. De vergoeding voor 2016 is vastgesteld op € 149.000. In 2015 was dit € 141.000,-.

Stichting Libertati Semper Frisia

De stichting is opgericht in 2011 en is gevestigd in Leeuwarden. De stichting heeft als doel het ten behoeve van de VVD-kamercentrale Friesland bevorderen van de communicatie met de inwoners van Friesland en het verwerven van gelden ten behoeve van het verkiezingsfonds van de VVD-kamercentrale Friesland.

Stichtingen en verenigingen die als doel hebben de VVD-fracties te ondersteunen

Volledigheidshalve wordt in dit rapport vermeld dat er stichtingen en verenigingen bestaan, die als doel hebben de VVD-fracties in den lande te ondersteunen. Deze stichtingen en verenigingen, alhoewel zij meestal de naam VVD dragen, maken geen deel uit van de Vereniging Volkspartij voor Vrijheid en Democratie te Den Haag. Deze stichtingen en verenigingen zijn (voor zover bekend):

- Stichting ter Ondersteuning van de VVD fractie Stadsdeel Oudwest Amsterdam
- Stichting Fractieondersteuning VVD Amsterdam Zuid Oost
- Stichting Bestuursassistentie Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
- Stichting Liberale Ondersteuning Fractie VVD Geuzenveld
- Stichting Deelraadsfractie-bestuur VVD Amsterdam-Centrum
- Stichting Fractie-Assistentie VVD Apeldoorn
- Stichting VVD-Fractie in de Gemeenteraad van Arnhem
- Stichting Fractie-Assistentie VVD in Provinciale Staten van Gelderland
- Stichting Statenfractie VVD Drenthe
- Stichting Fractie-Assistentie VVD Den Bosch
- Stichting Fractieondersteuning VVD Gemeenteraadsfractie Den Bosch
- Stichting Fractiemedewerkers VVD Provinciale Statenfractie Zuid-Holland
- Stichting Fractie-Assistentie VVD in de Gemeenteraad van Ede
- Stichting Fractiebegeleiding Volkspartij voor Vrijheid en Democratie Enschede
- Stichting VVD Fractie Groningen
- Stichting Ondersteuning VVD Fractie Provinciale Staten Groningen
- Stichting Personeel VVD Statenfractie Noord Holland
- Stichting Fractieondersteuning VVD-Fractie Fryslân
- Vereniging Fractie van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie in de Gemeenteraad Maarssen
- Stichting Fractie-Ondersteuning VVD Statenfractie Provincie Limburg
- Stichting Ondersteuning VVD Fractie Zeeland
- Stichting Fractie Assistentie VVD Nijmegen
- Stichting tot Ondersteuning van de VVD-deelgemeenteraadsfractie Rotterdam
- Stichting tot Ondersteuning van de VVD gemeenteraadsfractie Rotterdam
- Stichting Bestuursassistentie VVD Gemeenteraadsfractie Utrecht
- Stichting tot Ondersteuning van de VVD Statenfractie Utrecht
- Stichting Ondersteuning Westlandse Gemeenteraadsfractie VVD
- Stichting Fractiesteun VVD Fractie Provinciale Staten Overijssel
- Stichting Statenfractie VVD Flevoland
- Stichting Fractie-Ondersteuning VVD Statenfractie Noord-Holland